

Wyrok z dnia 31 stycznia 2007 r., II CNP 81/06

W sprawie o zawarcie przez gminę (przedsiębiorstwo wodociągowe lub kanalizacyjne) umowy o przejęcie sieci wodnej lub kanalizacyjnej zbudowanej przez innego inwestora sąd ustala wysokość ekwiwalentu pieniężnego, uwzględniając wartość urządzeń oraz nakładów koniecznych w celu doprowadzenia jej do standardu technicznego umożliwiającego bezpieczną, trwałą i ekonomicznie uzasadnioną eksploatację.

Sędzia SN Zbigniew Strus (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Józef Frąckowiak

Sędzia SN Jan Górowski

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 31 stycznia 2006 r. skargi "K.T.B.S.", spółki z o.o. w K. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 25 kwietnia 2006 r. wydanego w sprawie z powództwa "K.T.B.S.", spółki z o.o. w K. przeciwko Gminie Miasta K. o zapłatę, oddalił skargę.

Uzasadnienie

Powódka "K.T.B.S.", spółka z o.o. w K. domagała się stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 25 kwietnia 2006 r., wskazując naruszenie: art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 – dalej: "ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r."), art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz.U. Nr 169, poz. 1386), § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane gospodarki wodnej i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 21, poz. 111) oraz art. 16 k.p.a. Przytaczając podstawę

skargi, wskazywała ponadto jako naruszone zaskarżanym wyrokiem art. 87 ust. 1 i art. 92 ust. 1 Konstytucji oraz przepisy prawa procesowego, tj. art. 278 § 1, art. 233 § 1 i art. 232 k.p.c. (...)

Podstawę wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 25 kwietnia 2006 r. oddalającego apelację "K.T.B.S.", spółki z o.o. w K. stanowiły następujące okoliczności faktyczne i oceny.

"K.T.B.S.", spółka z o.o. w K. domagała się zasądzenia od Gminy Miejskiej K. kwoty 28 805, 68 zł z odsetkami oraz kosztów procesu, twierdząc, że jej poprzednik prawny wybudował z własnych środków sieć wodociągową i kanalizacyjną, które zostały przekazane Gminie. Wskazując, że Gmina miała obowiązek przejęcia tych sieci za wynagrodzeniem, którego nie uiściła, powódka żądała na podstawie art. 471 k.c. zapłaty odszkodowania za niewykonanie zobowiązania wynikającego z art. 31 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. Wskazywała również art. 226 k.c. jako alternatywną podstawę roszczenia o zwrot nakładów dokonanych na rzecz stanowiącą własność pozwanej Gminy. Wzywała Gminę przed wniesieniem pozwu do zawarcia umowy odpłatnego przejęcia sieci wartości 406 694,50 zł. Również w tym wypadku spotkała się z odmową uzasadnianą zarzutem, że urządzenia nie odpowiadają właściwym warunkom technicznym, określonym w odrębnych przepisach. Gmina powoływała się przy tym na informację Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji o negatywnym wyniku kontroli technicznej sieci. (...)

Sąd ustalił, że sieć wodociągową i kanalizacyjną dla osiedla mieszkaniowego O. (ulice W. i C.) wybudowała "P.E." spółka z o.o. Według niekwestionowanych twierdzeń, spółka inwestorska dokonała tego w okresie od dnia 14 września 1998 r. do dnia 9 kwietnia 1999 r., a dnia 19 maja 1999 r. przelała na powódkę wierzytelności przysługujące jej wobec Gminy, w zakresie odszkodowania z tytułu wybudowania sieci. Po uzyskaniu wierzytelności powódka w kolejnych pismach kierowanych do Burmistrza Miasta K. domagała się bez rezultatu przejęcia sieci. Sąd ustalił również, że inwestor zrealizował budowę w sposób odbiegający od projektowanego. (...)

Kanalizację sanitarną i wodociągową odebrano i podłączono do sieci Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w dniu 7 września 1999 r. bez udziału przedstawiciela tego Zakładu. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji jest środkiem prawnym umożliwiającym naprawienie szkody wyrządzonej stronie postępowania zakończonemu prawomocnie przez wydanie orzeczenia niezgodnego z prawem, przy czym niezgodność ta musi być tak istotna i wyraźna, że kwalifikuje działanie sądu jako bezprawne (arg. z art. 77 ust. 1 Konstytucji oraz art. 417 § 1 i art. 417¹ § 2 k.c.). Do ustalenia szkody oraz związku między jej powstaniem a wydanym orzeczeniem ma zastosowanie art. 361 § 1 i 2 k.c., przy czym konsekwentnie powtarzane sformułowanie „przez wydanie orzeczenia” w przepisach wskazanych oraz w przepisach postępowania (art. 424⁴ i 424¹ § 1 i k.p.c.) wskazuje na konieczność istnienia bezpośredniego związku przyczynowego między tymi zdarzeniami. Wymaganie to podkreślają przepisy ograniczające dopuszczalność wniesienia skargi, jeżeli istniała lub istnieje możliwość zmiany orzeczenia; w takim wypadku skarga podlega odrzuceniu. (...)

W rozpoznawanej sprawie przedmiotem skargi jest wyrok oddalający apelację od wyroku oddalającego powództwo ze względu na uwzględnienie zarzutów hamujących prawo strony powodowej do natychmiastowego zawarcia umowy i wypłacenia odpowiedniego wynagrodzenia. Nie ma podstaw do przypisywania im charakteru trwałego (peremptoryjnego), ponieważ usterki urządzeń technicznych z natury mogą być poprawiane, a spór w istocie dotyczy kwestii, na czyj koszt ma być dokonane sprawdzenie, oznaczenie i udokumentowanie oraz naprawa.

Skarżąca zakwestionowała wykładnię art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. w zakresie ograniczonym do pojęcia „odrębnych przepisów”, wyraźnie ograniczając je do ustaw, ratyfikowanych umów międzynarodowych oraz rozporządzeń, tj. do konstytucyjnego katalogu źródeł powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej (art. 87 ust. 1). Skarżąca wskazała ponadto art. 92 ust. 1 i 2 Konstytucji, określający podstawę i granice przepisów zawartych w rozporządzeniach. Ocena zasadności tej podstawy wymaga stwierdzenia, że projektowanie i wykonanie spornej sieci podlegało przepisom ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. Nr 89, poz. 414 ze zm., jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 – dalej: "Pr.bud.") w brzmieniu obowiązującym w czasie właściwym dla tych czynności. Do chwili wejścia w życie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę – ani później – nie wydano rozporządzenia na podstawie art. 7 Prawa budowlanego, określającego warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać sieci wodociągowe oraz kanalizacji sanitarnej i deszczowej.

Okoliczności tej nie można pominąć przy wykładni art. 31 ust. 2. Tłumaczenie zawartych w nim sformułowań w ten sposób, że przed wydaniem rozporządzenia, o którym mowa art. 7 ust. 2 i 3 Pr.bud., gmina musiałaby przejmować odpłatnie wszelkie urządzenia bez zwracania uwagi na ich stan, nie może być akceptowane, ponieważ chodzi o urządzenia liniowe tworzące sieć, które muszą współdziałać z pozostałymi odcinkami należącymi do przedsiębiorstwa, a ponadto nie mogą przysparzać przedsiębiorstwu strat, które musieliby pokrywać pozostali odbiorcy usług tego przedsiębiorstwa. Konstytucyjnie chroniona samodzielność finansowa gmin wyklucza również wykładnię art. 31 ust. 1 jako źródła obowiązku przejmowania przez nie urządzeń wymagających zamknięcia lub przebudowy.

Ze względu na ochronę interesu podmiotów przejmujących zastrzeżono w przepisie nakładającym obowiązek zawarcia umowy przejęcia urządzeń dopuszczalność podniesienia zarzutu niezgodności urządzeń z warunkami technicznymi (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 404/03, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 13, s. 654 i z dnia 2 lipca 2004 r., II CK 420/03, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 14, s. 709).

Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę nie reguluje projektowania i budowy ani technicznych aspektów utrzymywania urządzeń, zrozumiałe staje się więc odesłanie do warunków technicznych zawartych w odrębnych przepisach. Zasadnicze znaczenie mają tu przepisy Prawa budowlanego, gdyż w tym Prawie znajdują się unormowania dotyczące działalności budowlanej, a wśród nich art. 5, stanowiący, że obiekt budowlany należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować i budować w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej. Wynika stąd, że w razie istnienia przepisów, w tym przepisów tzw. techniczno-budowlanych, zawartych w akcie normatywnym – rozporządzeniu, najpierw mają być uwzględniane wynikające z nich nakazy i zakazy, a w uzupełnieniu lub braku przepisów szczegółowych należy stosować zasady wiedzy technicznej. Można dodać, że te nakazy i zakazy są niejednokrotnie formułowane w formie „przepisów” i w taki sposób nazywane, a zawarte w zbiorach określanych mianem wytycznych, instrukcji, wskazań itp. Zasady te nie są przepisami aktu normatywnego, lecz uzyskują walor prawny ze względu na wskazany art. 7 Pr.bud., nakazujący ich stosowanie. Podobnie postanowienia Polskich Norm, ze względu na dobrowolność stosowania, wiążą wewnątrz jednostki, która je przyjęła, a na zewnątrz w ramach

stosunku obligacyjnego, nie można jednak odmówić im znaczenia ze względu na kumulację wiedzy i doświadczenia technicznego. W taki sposób ich znaczenie ocenił Sąd Okręgowy, nie naruszając art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji.

Można zgodzić się z zarzutem skargi, że błędne było odwołanie się w uzasadnieniu wyroku do rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane gospodarki wodnej i ich usytuowanie (Dz.U. z 1997 r. Nr 21 poz. 111), dotyczącego innego rodzaju obiektów niż rurociągi do przepływania wody i ścieków komunalnych, jest to jednak wątek uboczny uzasadnienia, niepodważający wykładni art. 31 ust. 2, a powołanie tego rozporządzenia prowadziło również do wykazania znaczenia Polskich Norm.

Zarzut naruszenia art. 16 § 1 k.p.a. jest oczywiście bezzasadny. Ostateczna decyzja – pozwolenie na budowę – korzysta z domniemania mocy obowiązującej i zgodności z prawem. Postępowanie w rozpoznawanej sprawie nie zmierzało do jej uchylecia lub orzeczenia o nielegalności wykonania, tj. prowadzenia budowy. Wskazany przepis nie wyłącza wykazywania ewentualnych błędów projektu ani oceny zgodności wykonania z projektem i kompletności dokumentacji.

Odnośnie do sieci podlegających przejęciu przez Gminę Miasto K. lub przedsiębiorstwo zajmujące się dostarczaniem wody i odprowadzaniem ścieków, brak rozporządzenia określającego warunki techniczne budowy i utrzymywania sieci usprawiedliwia w pełni powołanie przez Sąd dowodu z opinii znawcy zagadnień budowlanych (art. 278 § 1 k.p.c.). Wadliwe – w świetle art. 236 k.p.c. – sformułowanie postanowienia o przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego nie doprowadziły jednak do złożenia opinii o wykładni i stosowaniu prawa. Dowód z tej opinii okazał się wystarczający do ustalenia okoliczności faktycznych wymagających wiadomości specjalnych. (...)

Wobec braku wniosków dowodowych pozwalających ustalić odmienny stan faktyczny w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji (arg. z art. 3, 217 § 1 i art. 381 k.p.c.), Sąd odwoławczy uprawniony był do oddalenia apelacji powodowej spółki ze względu na obalenie domniemania braku należytej staranności (winy) za niewykonanie zobowiązania odpłatnego przejęcia urządzeń (art. 472 k.c.).

Dotychczasowe próby powodowej spółki przekazania Gminie działających urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych nie przyniosły zadowalającego

rezultatu, należy jednak zauważyć, że spółka dotychczas nie podjęła bezpośrednich działań pozwalających na zobowiązanie Gminy w wyroku do zawarcia umowy przenoszącej własność urządzeń i określenie wysokości równoważnego świadczenia pieniężnego (art. 64 k.c. w związku z art. 1047 § 1 k.p.c.).

Doprowadzenie do przejścia własności urządzeń niestanowiących już, w wyniku połączenia z siecią przedsiębiorstwa, części składowych nieruchomości, w braku zgody przejemcy może być zrealizowane w drodze orzeczenia sądu (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1967 r., mająca moc zasady prawnej, III CZP 32/66, OSNCP 1968, nr 12, poz. 199). W takiej sprawie sąd ustala, czy stan sieci wyłącza możliwość zobowiązania strony pozwanej do przejścia urządzeń; jeżeli sieć nie wymaga rozbiórki, co jest zapewne regułą, sąd – zobowiązując do złożenia oświadczenia woli – określa również wysokość ekwiwalentu pieniężnego, którego wysokość ustala uwzględniając wartość i urządzeń oraz nakładów koniecznych dla doprowadzenia jej do standardu technicznego odpowiadającego wymogom ekonomicznie uzasadnionej, bezpiecznej i trwałej eksploatacji.

W rozpoznawanej sprawie okoliczność ta miała wpływ na treść rozstrzygnięcia, ponieważ Gmina nie kwestionuje obowiązku zawarcia umowy o przejście sieci, lecz – jak stwierdzono – podniosła skonkretyzowane zarzuty natury technicznej. Ustalenie, że usterki istnieją, doprowadziło do obalenia przesłanki winy strony zobowiązanej do zawarcia umowy i pozwoliło oddalić powództwo, natomiast ewentualne postępowanie w sprawie o złożenie oświadczenia woli dotyczące przejścia własności i zobowiązania do zapłaty odpowiedniej kwoty powinno doprowadzić do wyjaśnienia, w jakim zakresie sieć wymaga naprawy lub uzupełnienia ze skutkami w zakresie wysokości ekwiwalentu. Rozpoznanie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem wskazanego w niej wyroku nie potwierdziło zatem twierdzeń strony skarżącej o poniesieniu szkody, co wyklucza uwzględnienie skargi, dla której usprawiedliwieniem może być tylko dążenie do naprawienia szkody już poniesionej, a niedającej się uniknąć w drodze przysługujących środków prawnych.

Żądanie złożenia przez stronę pozwaną oświadczeń woli niezbędnych do zawarcia umowy nie jest tożsame z roszczeniem o zapłatę odszkodowania i mimo tego samego stanu faktycznego leżącego u podstaw sporów nie jest objęte powagą

rzeczy osądzonej w sprawie, w której została wniesiona skarga na niezgodność z prawem wyroku Sądu Okręgowego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c. oddalił skargę.

